

המשגיחים

אודות הסרט

זמן	95 דק'
שפה	עברית
מתאים לנושא	עיסוק בנושא סובלנות אל מול גילויי שנאה, גזענות ואלימות
קהל יעד	תלמידים ט"ו-י"ב, מורים
אפשרויות לפעילות	<p>לימוד בנושא היחס לאחר, סובלנות, שנאה וגזענות</p> <p>שימו לב שמדובר בסרט עלילתי באורך מלא שחשוב לתכנן את הצפייה בו.</p> <p>הסרט כולל גם סצנות של אלימות, שפה בוטה והצגת שימוש בסמים קלים. יחד עם זאת מדובר בסרט שמתמודד בצורה עמוקה עם מניעים לאלימות על רקע של "התחזקות" דתית ובצפייה סלקטיבית הוא יכול לעבור היטב גם אצל קהלים צעירים יותר ולפתוח שיח על נושאים טעונים של שנאה כלפי האחר, בפרט בהקשר של יחסים בין יהודים לערבים.</p> <p>כמו כן הסרט מדגים בצורה נפלאה את האופן שבו הפרשנות האישית לטקסט נמצאת הרבה פעמים בעיני המתבונן והיא זו שנותנת לו את המשקל הערכי.</p>
תקציר	<p>המשגיחים הם שלושה חברי ילדות שגדלו בבת ים: אבי בכר (רועי אסף), ושני חבריו הטובים, קובי שמעיה (גל פרידמן) ויניב לוגסי (איציק גולן), אשר חזרו לאחרונה בתשובה והצטרפו לישיבה בהשפעת חסידות ברסלב, בהנהגת רב הישיבה הכריזמטי אהרון (גילי שושן). הם מביאים איתם, לתוך עולם האמונה והחסידות אליו הגיעו, את חוקי הרחוב האלימים המוכרים להם.</p> <p>בשעות היום עובד אבי, הדמות הראשית בסרט, בחנות הירקות של אביו (חיים חובה), ובשעות הלילה יוצר מוזיקת טראנס חסידית. החבורה מנסה לכפות בכוח הזרוע את שמירת המצוות בשכונתם, לאיים ולהכות ערבים ועולים מברית המועצות לשעבר שמרעישים בשכונתם בשבת, לפגוע בבעלי עסקים שאינם שומרים שבת או מוכרים סרטים לא צנועים, ולאיים על נשים שאינן לבושות בצניעות, לדעתם.</p> <p>חייו של אבי משתנים כשהוא פוגש במירי (רותם זיסמן כהן), שהחבורה איימה עליה תחילה, כיוון שהיא לבושה בחוסר צניעות. במהלך הזמן אבי מתאהב בה ומוצא את עצמו בדילמה בין ערכים של תורה ודרך ארץ, שנאה ואהבה.</p>

משימה לפני הצפייה בסרט:

הסבירו שאנחנו עומדים לצפות בקטע קצרצר מתוך הסרט "המשגיחים" שבו מירי, מגיעה לחדרו של אבי, גיבור הסרט. מירי מתעניינת, בין השאר, בספרים שאבי קורא. הדגישו שאחד הדברים שאותם ננסה לבחון הוא הפרשנות שאנשים שונים נותנים לטקסטים מן המקורות.

הקרינו את הקטע הבא: התחלה: 1:14:20 סיום: 1:16:43

אחרי שמירי מקריאה את הפסוק מתהלים ושאלת: "מה זה אומר עלי?"

תרגיל לתלמידים:

פתחו ספר תהלים באופן אקראי ובעיניים עצומות והניחו אצבע על פסוק מקרי (אפשרות אחרת היא לבחור מראש כל מיני פסוקים מתהלים ולחלק אותם באופן אקראי).

קראו את הפסוק שאליו הגעתם ונסו לחשוב עליו כאמירה או הנחייה לגבי החיים שלכם כרגע. כיצד אתם מפרשים את הפסוק? מה הוא אומר עליכם? האם התרגיל הוכיח את עצמו? מה זה אומר בעיניכם?

צפייה מודרכת בסרט:

רצוי כמובן לראות את הסרט במלואו אבל במידה והזמן לא מאפשר זאת מתוזמנות כמה סצנות מפתח. המורה י/תשלים את פרטי המידע במעבר בין הסצנות.

משימה תוך כדי הצפייה: רשמו את כל הציטוטים מהמקורות המופיעים בסרט.

סצנות מפתח:

סיום	התחלה	תוכן	
06:55	00:00	פתיחה והיכרות עם הדמויות. ערב שבת ביתו של אבי ואביו. חבורה של עולים מרוסיה משמיעים מוזיקה ושותים ברחוב ומפריעים לאבי ללמוד. אבי יורד מבקש מהם שיחלישו את המוזיקה. הם צוחקים עליו וממשיכים בשלהם. חבריו של אבי מגיעים ויחד הם תוקפים את העולים ומבריחים אותם מהשכונה. השכנים מפרגנים להם.	1
13:43	12:13	אבי נמצא בחנו הירקות ומירי נכנסת בלבוש חשוף לטעמו. אביו מנסה לשדל אותו לדבר איתה אבל הוא רומז לה על הלבוש ומרגיז אותה.	2
16:50	15:30	החברים יושבים ומשחקים שש-בש בזמן שעוברת מכונית עם חבר'ה ערבים מיפו עם מוזיקה ערבית רועשת ומתפתחת שיחה על השנאה שחשים כלפיהם.	3
23:10	16:50	שיעור תורה עם הרב אהרון – מדרש על מהי בעצם "מצווה" ומה בעצם רוצה מאתנו הקב"ה. הרב אהרון משלב סיפור על יהודי שגנב מנסה לשדוד אותו והיהודי מצליח להערים עליו ולקינח – מכה אותו נמרצות.	4

בארי BE'ERI

מכון שאלום חרטמן

SHALOM HARTMAN INSTITUTE

33:00	30:30	קובי מספר לאבי על מירי שמסתובבת בשכונה לא צנועה והחבר'ה עורכים לה "ביקור בית" ומאיימים עליה.	5
52:50	49:18	החבר'ה יוצאים מבית הכנסת בערב שבת ורואים שהמספרה עדיין פתוחה, בהמשך השבוע משחיתים את חלון הכניסה למספרה, ניגשים לספר ומאיימים עליו שלא יעז לפתוח בשבת. הספר הוא דודה של מירי ובעקבות זאת מירי כועסת על אבי ונוצר ביניהם נתק.	
1:04:29	57:47	אבי משוחח עם אבנר הברסלבר על מצבו שהוביל להידרדרות היחסים עם מירי ומקבל ממנו עצות. בעקבות השיחה אבי מתנצל בפני הספר ומשלים עם מירי	6
1:09:56	1:04:30	קובי ויניב מזעיקים את אבי להראות לו כתובות נאצה כלפי דתיים בשכונה ויחד הם אורבים למשחיתים אבל אבי לא משתף פעולה עם האלימות ונקלע לריב עם חבריו.	7
1:14:00	1:09:56	אבי מתבודד בים ושוטח את בעיותיו והתלבטיותיו בפני בורא עולם. הוא מבקש מאלוהים סימן שינחה אותו בלבטיו כלפי מירי.	8
1:17:13	1:14:00	מירי בחדרו של אבי עוברת על הספרים ופותחת תהלים בפסוק "כל כבודה בת מלך פנימה". אבי יוצא גדרו ורואה בכך סימן משמיים.	9
1:25:44	1:20:18	קובי ויניב יושבים בפיצוציה כשעוברת שוב מכונית עם חבר'ה ערבים מיפו שמשמיעים מוזיקה בערבית. יוצאים אליהם ומתפתחת קטטה. קובי נדקר ונמצא במצב קשה בבית חולים. הרב אהרון משוחח עם אבי על משמעות הרעיון של "הכל נהיה בדברו".	10
11:34:52	1:25:44	החברים של קובי יוצאים לנקום בערביי יפו ומזמינים את אבי להצטרף אליהם. אבי מצטרף ובדרך פותח תהילים כדי לקבל עצה לגבי מצבו. במהלך הקטטה אבי פורק מנשקו את אחד הערבים שהשתתף בקטטה ולוקח אותו. החברים מעודדים אותו להרוג את הערבי אבל אבי יורה לידו. בסצנה הבאה אבי בבית הכנסת בברכת הכוהנים פורץ בבכי. בסצנת הסיום – טקס הבדלה בביתו של אבי, מירי נוכחת לצידו.	11

קראו את הפסוק "כל כבודה בת מלך פנימה" בהקשרו בתהלים.

- במה עוסק הפסוק להבנתכם? מה הקשר שלו לצניעות לדעתכם?*
 - כיצד מפרשים "המשגיחים" את הפסוק לדעתכם כשהם מגיעים לדבר עם מירי על הלבוש שלה?
 - איך לדעתכם מבינים המשגיחים את הסיפור של הרב אהרון על היהודי והגנב?
 - כיצד מפרש אבי את הפסוק כאשר מירי מקריאה אותו בהמשך הסרט?
 - מה ההבדלים בין הפירושים? האם יש פירוש אחד ראוי או נכון?
 - הסצנה עם מירי וספר תהלים מתרחשת לאחר שאבי מבקש מאלוהים שייתן לו סימן לגבי מירי והוא רואה בכך סימן. האם גם בעיניכם מדובר בסימן מאלוהים?
 - באילו עוד מקרים בסרט יש סימני שאלה לגבי הפרשנות ה"נכונה" של מקורות (היעזרו בציטוטים שרשמתם במהלך הסרט)? (קידוש לשבת, "אשר אנוכי מצונן", "שהכל נהיה בדברו", הבדלה)
 - האם יש מקורות שאתם קוראים אותם כמחייבים אתכם?
 - מהו בעיניכם המסר של הסרט לגבי האופן שבו אנחנו צריכים לנהוג כלפי תופעות שלא מוצאות חן בעינינו או אנשים שמתנהגים בניגוד לתפיסותינו?
- *הביטוי "כבודה של בת מלך - פנימה" משמש היום את שומרי הצניעות לאמור: "האשה היהודיה היא בת מלך ועליה לשמור על כבודה". כלומר – לכסות את גופה וראשה, ואם תיכבד ותשב בבית – מה טוב .

אבל במקרא מופיע ביטוי שונה במעט. בספר תהילים (פרק מ"ה) מסופר סיפור על בת מלך הבאה עם הפמליה שלה אל ארמון המלך :

יא שְׁמַעֵי-בַת וְרָאִי, וְהִטִּי אָזְנִי; וְשָׁכַחֵי עִמָּהּ, וּבֵית אָבִיהָ .
יב וַיִּתְּאוּ הַמֶּלֶךְ יָפִיָּהּ: כִּי-הוּא אֲדִנְיָהּ, וְהִשְׁתַּחֲוִי-לוֹ .
יג וּבַת-צַר: בְּמִנְחָהּ, פָּנֶיהָ יַחֲלוּ--עֲשִׂירֵי עָם .
יד כָּל-כְּבוֹדָה בַּת-מֶלֶךְ פְּנִימָה; מִמִּשְׁבָּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁה .
טו לְרִקְמוֹת, תֹּזְבֵל לְמֶלֶךְ: בְּתוֹלוֹת אֲחָרֶיהָ, רְעוּתֶיהָ--מוֹבָאוֹת לָהּ .
טז תֹּזְבֵלְנָהּ, בְּשִׁמְחֹת וְגִיל; תְּבַאֲיָנָהּ, בְּהִיכַל מֶלֶךְ.

מסיפור הכלולות של בת המלך, עולה שהיא מגיעה אל ארמון המלך ונכנסת אליו "כל כבודה ממשבצות זהב". כלומר, הפסוק לא מדבר על כבוד (בחולם), אלא על כבודה (בשורוק) – שזה משהו אחר. בשימוש המקובל היום, כבודה היא מטען כבוד, בעיקר בהקשר של נסיעה. וכך גם במקרא: "ויִפְנוּ, וַיֵּלְכוּ; וַיִּשִׂמוּ אֶת-הַטֶּף וְאֶת-הַמֶּקְנָהּ, וְאֶת-הַכְּבוֹדָה--לְפָנֶיהֶם" (שופטים יח כא)

עם זאת, מהצורה של המילה כבודה, עולה שכנראה לא מדובר פה בשם העצם אלא בצורת הסביל של הפועל כבד: אילו היה מדובר בכבודה במובן של מטען, הפסוק היה צריך להיות "כל כְּבֻדַּת בת מלך פנימה", כלומר בצורת סמיכות, ולא כפי שנכתב .
(מתוך: [מילון השפה העברית](#))

לימוד בעקבות הסרט:

על השנאה

שאלות לדיון פתיחה בחברותא:

היזכרו ברגע מהעבר בו שנאתם אדם או קבוצת אנשים. ממה נבעה אותה שנאה? האם היא גרמה לכם לפעול בדרך כלשהי? האם היא הייתה קשורה לפחד? (אין חובה לפרט את המקרה). האם לדעתכם ניתן לבטל לגמרי את רגש השנאה מהאדם? מתי השנאה הופכת מרגש נורמטיבי לשלילית? ומתי הופכת לאלימה? כיצד אדם שונא יכול להתמודד עם רגש שנאה מזיק? מהם האתגרים המיוחדים למורי יהדות, לגבי שנאה? האם יש לכם פתרונות?

1. ויקרא, י"ט, י"ז-י"ח

לא תשנא את אחיך בלבבך, הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא:
לא תקם ולא תטור את בני עמך, ואהבתך לרעך כמוך אני ה':

נקודות לדיון: הסבירו את האיסור המופיע בפסוק י"ז ואת זה שמופיע בפסוק י"ח. מדוע אין התורה מצווה "לא תשנא" אלא "לא תשנא בלבבך"? כיצד משפיע מעשה התוכחה על רגש השנאה של האדם השונא? מה הכוונה "ולא תשא עליו חטא"? בעיני התורה השנאה היא טבעית אך הנקמה היא שלילית. מדוע לדעתכם? מהו לדעתכם הקשר בין שני הפסוקים?

2. רבי חיים בן עטר, 'אור החיים' על 'ויקרא', י"ט, י"ז

"לא תשנא את אחיך וגו'" פירוש, אם נסבב [נגרם] מאחריך דבר הגורם לשנאתו לא תשנאהו בלבבך, אלא בפיו דבר אליו תוכחות על אשר ככה סבב. ואומרו "ולא תשא עליו חטא", פירוש, לא תחליט בדעתך שמה שנסבב מאחריך ברשע עשאו, ועודנו עומד בחטאו עמוס על שכמו, אלא תהיה דן אותו לכף זכות, ותוכיחנו. ועל ידי התוכחה יהיה אחד משני דברים: או יתן אמתלה [סיבה] לנעשה ואין חטא, או יתחרט על הנעשה וישוב לבל עשות כדבר הזה, והרי הוא כרע כאח לך.

נקודות לדיון: כיצד מפרש 'אור החיים' את הפסוק "ולא תשא עליו חטא"? מדוע אנו מעדיפים לעתים לשנוא בלב במקום לקיים דיאלוג עם השונא? מהו הנזק הנגרם מהתנהגות זו, לנו ולזולת, לדעת 'אור החיים'? האם פגשתם בחיים במצבים בהם כעס ושנאה התגברו מתוך חוסר דיאלוג? כיצד נפתרה הסיטואציה? האם לדעתכם רעיון התוכחה הוא בעל תוקף במקרה בו אנו שונאים מתוך פחד?

בארי BE'ERI

מכון שאלום הארטמן
SHALOM HARTMAN
מכון לחקר חינוך ופדגוגיה

3. רבי נחמן מברסלב, ליקוטי תפילות חלק שני, תפילה נ"ג

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שתבטל מלחמות ושפיכות דמים מן העולם, ותמשיך שלום גדול ונפלא בעולם, ולא ישאו עוד "גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה", רק יכירו וידעו כל יושבי תבל האמת לאמתו, אשר לא באנו לזה העולם בשביל ריב ומחלקת חס ושלום, ולא בשביל שנאה וקנאה וקנטור ושפיכות דמים חס ושלום, רק באנו לעולם כדי להכיר ולדעת אותך תתברך לנצח: ובכך תרחם עלינו, ותתן הגשם והמטר בעתו ובזמנו, ולא תעצור השמים מן המטר בכל עת שהעולם צריכין לו, ויקוים מקרא שכתוב: "ונתתי גשמיכם בעתם, ונתנה הארץ יכולה, ועץ השדה יתן פריו, ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד". ותשגיח ברחמיך הרבים שיעלו כל האדים מן הארץ לטובה, שיהיו נעשים מן האדים תמיד גשמי ברכה ונדבה בעתם ובזמנם, ולא יתהפכו האדים לשפיכת דמים חס ושלום. ותוציא את האדמה מקללותיה שנתקלה בעוון אבותינו ובעווננו, ותהפך כל הקללות לברכות, "כי אתה כל תוכל ולא יבצר ממך מאומה".

נקודות לדיון: רבי נחמן קושר בין תפילת הגשם לתפילת השלום. מהו הקשר לדעתו? האם לדעתכם ישנו קשר בין גשם לשלום? התפילה טוענת שהשכנת שלום בעולם והמטרת גשמים הן שתי משימות כבירות שרק האל יכול להן. ("כי רק אתה תוכל"). האם לדעתכם ביטול השנאה והשכנת שלום בעולם זו משימה של אלוהים או של בני אדם (ובעיקר אנשי חינוך)?

מתוך: **שנאה / ויסלבה שימבורסקה** ("שלהי המאה", הוצאת קשב לשירה, עמ' 14-15)

מְכַשְׁרֵת, מְהִיר־תְּפִיָּסָה, תְּרוּצָה עַד מָאָד.	רְאוּ, מָה רַב־תְּפִיָּסָה עוֹדְנָה, כְּמָה טוֹב שׁוֹרְדֵת
הָאֵם הַכְּרָחִי לְסַפֵּר כְּמָה שִׁירִים חִבְּרָה.	בְּמֵאֲתָנוּ הַשְּׂנָאָה.
כְּמָה דְּפִי הַיִּסְטוֹרִיָּה סִפְרָה.	בְּאִיזוֹ קִלּוֹת הִיא מְדַלְגֵת מֵעַל מְשׁוֹכוֹת גְּבוּהוֹת.
כְּמָה שְׁטִיחֵי-אָדָם פָּרְשָׁה.	כְּמָה קָל לָהּ – לְזַנֵּק, לְלַכֵּד.
בְּכַמָּה מְגַרְשִׁים, בְּכַמָּה אֶצְטִידִיּוֹנִים.	[...]
[...]	אָח, הַרְגֵשׁוֹת הָאֲחֵרִים – חוֹלְנֵיִם וְנִרְפִים.
	מִמֵּתִי יְכוּלָה אֲחִוָּה לְקוּוֹת לְהִמּוֹנִים?
	הָאֵם חִמְלָה הִגִּיעָה אֵי-פַעַם רְאִשׁוֹנָה לְמִטְרָה?
	סִפְקוּנוֹת, כְּמָה בְּעֵלֵי רְצוֹן הִיא סוֹחֶפֶת אֲחֵרִיהָ? סוֹחֶפֶת רַק הִיא, שְׂבוֹטֶחַת בְּעֵצְמָה.